

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 631.16:658.155.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-3.4>

Васюренко Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ**

В статті визначено, що значимість обліково-аналітичної системи в прийнятті науково обґрунтованих управлінських рішень в умовах зовнішнього середовища, що швидко змінюється, невизначеності поведінки господарюючих суб'єктів ринку істотно зростає і залежить від якості обліково-звітного простору. Найважливішими факторами, що зумовлюють масштаби та темпи розвитку підприємства, є обсяг та структура фінансових ресурсів, що перебувають у його розпорядженні. Тільки досконала, гнучка організація фінансової системи, включаючи аналіз фінансових результатів, може забезпечити діяльність підприємства, відповідної поставленої мети – досягти високого рівня управління виробничо-господарською діяльністю як запоруки життєздатності підприємства у високо конкурентному ринковому середовищі. У такій ситуації прийняття управлінського рішення як тактичного, і стратегічного характеру має базуватися на достовірній оперативній інформації у необхідних аналітичних розрізах, забезпечити яку традиційна система бухгалтерського обліку неспроможна. Ухвалення обґрунтованого управлінського рішення має базуватися на адекватному обліково-аналітичному забезпеченні. Обліково-аналітичне забезпечення дозволяє ефективно реалізувати основні функції управління, під якими розуміють відокремлені напрямки управлінської діяльності, що відрізняються за видами та обсягами управлінської праці, а також терміни їх виконання. Зазначено, що деякі відмінності окремих підходів дозволяють збільшити інформаційну корисність результатів аналізу, доцільність порівняльного аналізу найбільш поширених методик аналізу фінансової звітності задля визначення загальних рис, відмінностей методологічних та методичних підходів до аналізу бухгалтерської звітності наступним виявленням та систематизацією їх переваг та недоліків. Обґрунтовано, що системі бухгалтерського обліку слід формувати інформацію про прибуток (збиток) в розрізі реальних величин, забезпечених грошовими коштами, і розрахункових показників, обчислених на основі бухгалтерських оцінок і професійного судження бухгалтера, надходження грошових потоків за якими очікується в майбутніх звітних періодах.

Ключові слова: управління, облікове забезпечення, ресурси, фінансовий результат, ефективність.

**THEORETICAL ASPECTS OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL ENSURING
THE FORMATION OF THE FINANCIAL RESULT**

Vasyurenko Larysa

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The significance of the accounting and analytical system in the adoption of scientifically grounded managerial decisions in the minds of the outer world, which is changing rapidly, the insignificance of the behavior of the ruling subjects of the market is essentially growing and lying in the open space of the oblikovo. The most important factors that determine the scale and pace of business development are the structure of financial resources, which is being changed by the organization. Such economic viability, in any functioning organization, depends on the choice of efficient management technologies, which will save the financial stability and profitability. In such a situation, the adoption of a managerial decision as a tactful, and strategic nature can be based on reliable operational information from the necessary analytical rosettes, to ensure that the traditional accounting system is impossible. Praise for a well-grounded managerial decision can be based on adequate accounting and analytical security. In the current economy, the financial situation is practically the same arbitrarily large array of information, which is actively promoted by a wide a stake of interested users in the process of making investment decisions. Whether there are basic systems for standardization of the process of preparing accounting vendetta business information. Accounting and analytical security allows to effectively implement the main functions of management, in order to understand the direction of management activities, which are subject to the types of obligations of management practice, as well as the terms of their performance. It was revealed that up to the current warehouse of the financial results actually included indications, as virtual results usage a in the accounting form by the method of accruals, revaluation of some a balance sheet items. It is grounded that the system of accounting form should form information about cash inflows (cash) in terms of real values, provided with penny flows, and accounting indicators calculated on the basis of accounting estimates and professional judgment of an accountant, the need for penny flows to be taken into account.

Keywords: management, accounting support, resources, financial result, efficiency.

Постановка проблеми. Ключове завдання управління фінансово-господарської діяльності підприємства – забезпечити максимальний добробут власників у поточному та майбутньому періоді. Ця мета набуває конкретної форми у забезпеченні гранично високої ринкової вартості фірми, що є кінцевим фінансовим інтересом власників. Питання вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування фінансових результатів у підприємства продовжує залишатися актуальним як у зарубіжній, і у вітчизняній практиці. Особливо актуальною є розробка оптимальних методів управління для країни в умовах ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В даний час вітчизняні та зарубіжні економісти особливо активно займаються дослідженнями різних концептуальних питань обліку та управління фінансовими результатами виробничих структур. Теоретичне обґрунтування відображено у працях з економіки, обліку та аналізу таких вчених, як Бутинець Ф.Д., Паппе Я., Брейлі Р. та Манере С., Огійчук М.І. та інші. У своїх працях дослідники за даною тематикою відзначають необхідність використання більш інформативних показників, ніж фінансовий результат, які б відображали стан майна та зміну власного капіталу, а також представляли повноту картини фінансового стану. Інші науковці зазначають, що таке визначення недостатньо точно характеризує сутність фінансового результату. Так точніше і широкіше визначення фінансовий результат дає інша група дослідників, маючи на увазі приріст або зменшення капіталу організації у процесі фінансової та господарської діяльності за звітний період, що виражається у формі прибутку чи збитку. Таке визначення більше схоже на бухгалтерське трактування цього поняття.

Постановка завдання. Найважливішими факторами, що зумовлюють масштаби та темпи розвитку підприємства, є обсяг та структура фінансових ресурсів, що перебувають у його розпорядженні. Тільки досконала, гнучка організація фінансової системи, включаючи аналіз фінансових результатів, може забезпечити діяльність підприємства, відповідної поставленої мети – досягти високого рівня управління виробничо-господарською діяльністю як запоруки життєздатності підприємства у високо конкурентному ринковому середовищі [1; 2].

Вивчення даного поняття дає можливість керівництву організації отримувати докладну інформацію про фінансове становище підприємства, її рентабельність, про конкурентоспроможність на ринках товарів та послуг. Метою даної статті є дослідження комплексу теоретико-методичних питань створення комплексної обліково-аналітичної системи формування та оцінки фінансових результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У бухгалтерському обліку, фінансовий результат виявляється у показнику прибутку чи збитку і має свій відбиток у бухгалтерської фінансової звітності. Відповідно до наявної класифікацією доходів і витрат можна відзначити, що фінансовий результат є результатом основної виробничої діяльності у вигляді виручки від товарів, робіт і послуг. Також формується з результатів звичайних видів діяльності організації та інших доходів та витрат.

Також фінансовий результат розглядається як результат від різних вилучень на користь бюджету

(податок на прибуток) та власника (дивіденди). Тобто показник, що характеризує результат діяльності підприємства взагалі і дотримання принципу автономії підприємства.

Відповідно, спираючись на проведений аналіз, можна зробити висновки, що фінансовий результат – це зміна вартості власного капіталу (його зменшення чи збільшення) організації, що формується у процесі його діяльності за рахунок чистого прибутку [3; 4].

Однак швидка динаміка ринкового середовища вимагає від підприємств дій щодо адаптації фінансового планування, враховуючи теоретичні засади, потребує подальших досліджень категоріального підґрунтя. Існує думка, що «контролювати фінансову діяльність підприємства в умовах мінливої ринкової ситуації – марно витрачати сили та час». Однак як показує досвід підприємств, що ефективно працюють, існує прямий зв'язок між успіхом підприємств і плануванням їх діяльності.

Ув'язування категорій «доходи», «витрати» та «фінансові результати» у системі вітчизняних бухгалтерських стандартів є досить чітким. Фінансовий результат визначається як різниця між доходами та видатками. Відповідно до восьмої статті третього розділу Закону України про бухгалтерський облік та фінансову звітність [3]: ...підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему регістрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних.

Можна виділити кілька етапів планування фінансових результатів:

На першому етапі розробки фінансового плану на підставі бухгалтерської та фінансової звітності з використанням методу економічного аналізу проводиться аналіз виконання показників фінансового стану за попередній період. Метод економічного аналізу дозволяє використовувати систему показників, що всебічно характеризують господарську діяльність (обсяг реалізації, витрати, прибуток тощо), вивчити причини зміни цих показників, виміряти взаємозв'язки між цими показниками щодо підвищення ефективності роботи підприємства [5].

На другому етапі проводиться розробка загальної фінансової стратегії підприємства, що передбачає складання основних прогностичних документів (прогноз балансу, плану прибутку, плану руху коштів). Розробка проводиться з використанням методів коефіцієнтів та побудовою економіко-математичних моделей. Досягнуті у минулі періоди показники коригуються за допомогою відповідних коефіцієнтів, що враховують зміни, що передбачаються у плановому періоді [6].

Метод економічного аналізу використовується при індексації вартості основних фондів, до оцінки товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з інфляцією, при плануванні прибутку, величини власних оборотних засобів та ін. Метод досить простий у використанні.

Однак, йому притаманні суттєві недоліки – разом з коефіцієнтами, що використовуються при плануванні фінансових показників, на наступний період переносяться всі недоліки, що мали місце у минулому періоді, а також внутрішні резерви, як правило, не вишукуються. Крім того, багато великих підприємств мають

настільки широку виробничу програму, що в них можуть виникнути проблеми при формуванні необхідних середніх показників [6; 7].

Щодо новим методом оцінки фінансового стану підприємства на практиці є метод розрахунку інтегрального показника. В основу його сутності покладено побудову моделі фінансового стану підприємства, що має вигляд функції за декількома змінними коефіцієнтами та показниками при змінних – коефіцієнтах вагомості. Але перешкодою у застосуванні сьогодні є єдиного алгоритму побудови моделі інтегральної оцінки фінансового становища підприємства, яка враховувала особливості функціонування підприємств.

На третьому етапі уточнюються та конкретизуються основні показники прогнозних фінансових документів у вигляді складання поточного фінансового плану. Далі погоджуються та ув'язуються показники фінансових планів з маркетинговими, виробничими, інвестиційними, ресурсними та іншими планами та програмами, розробленими підприємством [7].

На останньому етапі здійснюється оперативне фінансове планування розробкою оперативних фінансових планів. На цьому етапі доцільно використовувати балансовий, нормативний методи, метод грошових потоків. Так сутність нормативного методу фінансового планування полягає в тому, що на основі встановлених фінансових норм та техніко-економічних нормативів розраховується потреба господарюючого суб'єкта у фінансових ресурсах та визначаються джерела цих ресурсів [1; 4].

При розробці фінансових планів підприємств можуть використовуватися такі методи: відсотки від реалізації (або проєктований метод), екстраполяції (або розрахунково-аналітичний), нормативно-розрахунковий, бюджетний, оптимізації планових рішень, математичного моделювання, що базується на нульовому базисі, балансовий (або кількісних відносин), цільових програм.

Розробка облікової політики як системи методів та прийомів ведення бухгалтерського обліку є обов'язковою для всіх організацій відповідно до Положення з бухгалтерського обліку «Облікова політика». У зв'язку з цим доцільно на підставі проведеного аналізу фінансово-економічного стану прорахувати варіанти тих чи інших положень облікової політики, оскільки від прийнятих у цій частині рішень безпосередньо залежить кількість та суми перерахованих податків, структура балансу, значення низки ключових фінансово-економічних показників [4; 5].

При визначенні облікової політики в організації існує вибір, який стосується головним чином методів списання сировини та матеріалів у виробництво, методів оцінки незавершеного виробництва, можливості застосування варіантів амортизації, варіантів формування ремонтних та страхових фондів тощо.

Найбільший ефект оптимізація облікової політики дає на етапі маркетингових досліджень конкретних видів продукції, освоєння їх виробництва, а також планування нових виробництв та ділянок, технологічних схем та створення нових структур підприємства [5; 7].

З метою вироблення кредитної політики організації рекомендується провести аналіз структури пасиву балансу та рівень співвідношення власних та позикових коштів.

Фінансовим службам рекомендується враховувати всі можливі вигоди та витрати на залучення фінансових ресурсів як через систему кредитування, так і через інструменти ринку цінних паперів, а також розробити схему забезпечення їх погашення з урахуванням усіх можливих джерел отримання організацією коштів. Фінансовій службі рекомендується [4]:

– розрахувати потребу в позикових коштах (за її відсутності можливої вигоду від їх залучення);

– правильно вибрати кредитну організацію (з огляду на наявність ліцензії, розмір процентної ставки, способи її розрахунку – складним чи простим відсотком, терміни погашення, форми видачі, репутацію на ринку цінних паперів, умови пролонгації кредитів тощо);

– скласти план погашення позикових коштів та розрахунок процентної суми з урахуванням особливостей оподаткування прибутку.

Формування на підприємстві системи своєчасного обліку та контролю всіх доходів та витрат, що беруть участь у формуванні фінансових результатів, а також проведення їх оперативного та перспективного аналізу є одним з найважливіших складових елементів фінансового планування.

Висновки. У результаті виявлено, що до сучасного складу показників фінансових результатів фактично включено показники, які є віртуальними внаслідок застосування в бухгалтерському обліку методу нарахування, переоцінок окремих статей бухгалтерського балансу.

Таким чином, більшість методик аналітичної обробки звітних даних організацій мають суттєві подібності. Незважаючи на це, деякі відмінності окремих підходів дозволяють збільшити інформаційну користь результатів аналізу. Тому доцільно провести порівняльний аналіз найбільш поширених методик аналізу фінансової звітності. Метою такого аналізу має стати визначення загальних рис, відмінностей методологічних та методичних підходів до аналізу бухгалтерської звітності наступним виявленням та систематизацією їх переваг та недоліків.

В системі бухгалтерського обліку слід формувати інформацію про прибуток (збиток) в розрізі реальних величин, забезпечених грошовими коштами, і розрахункових показників, обчислених на основі бухгалтерських оцінок і професійного судження бухгалтера, надходження грошових потоків за якими очікується в майбутніх звітних періодах.

Список використаних джерел:

1. Шимоханська Т. В. Концепція обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку організацій. *Економічні науки*. 2014. 5(78). С. 346–354.
2. Невмержицька Н. А. Дослідження проблем та перспектив розвитку обліково-аналітичної системи в умовах адаптації до МСФЗ. *Економічні науки*. 2019. 1(134). С. 142–145.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

4. Лук'янова Є. С. Сутність фінансових результатів діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 11.3. С. 13–15.
5. Vasurenko, L., Kuksa, I. Financial provisions for individualization of loan payment level. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*. 2020. 3(26). 469–476.
6. Vasyurenko, L., Kuksa, I., Danylenko, V., Ostashova, V., Kysliuk, L., Naholiuk, O., Sukhoruchenko, M. Modeling Financial Supply of State Social Expenditures: The «Human-Center» Tax Principle. *International Journal of Supply and Operations Management*. 2021. 8(4). 370–380.

References:

1. Shymokhanska, T. V. (2014). Kontsepsiia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia staloho rozvytku orhanizatsii [The concept of accounting and analytical support for the sustainable development of organizations]. *Ekonomichni nauky*, vol. 5(78), pp. 346–354.
2. Nevmerzhytska, N. A. (2019). Doslidzhennia problem ta perspektyv rozvytku oblikovo-analitychnoi systemy v umovakh adaptatsii do MSFZ [Research of problems and prospects of the development of the accounting and analytical system in the conditions of adaptation to IFRS]. *Ekonomichni nauky*, vol. 1(134), pp. 142–145.
3. Pro bukhholderskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16 lyunya 1999 r. № 996-XIV [On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated July 16 1999. № 996-XIV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Lukianova, Ye. S. (2015). Sutnist finansovykh rezultativ diialnosti pidpriemstva [The essence of the financial results of the enterprise]. *Molodyi vchenyi*, no. 11.3, pp. 13–15.
5. Vasurenko, L., Kuksa, I. (2018). Financial provisions for individualization of loan payment level. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, vol. 3(26), pp. 469–476.
6. Vasyurenko, L., Kuksa, I., Danylenko, V., Ostashova, V., Kysliuk, L., Naholiuk, O., Sukhoruchenko, M. (2021). Modeling Financial Supply of State Social Expenditures: The "Human-Center" Tax Principle. *International Journal of Supply and Operations Management*, vol. 8(4), pp. 370–380.

E-mail: Vasyurenkolarysa@gmail.com